

Tapešu ruļļu matemātika

Skolēnu jautājumi par to, kur tieši viņiem noderēs binomu vienādojumi, organiskās ķīmijas formulas vai vēsturisku faktu pārziņāšana, ir skolotāju ikdiens. Tagad, kad Latvijā sāka izglītības saturs reforma, viņi droši sirdi var matemātikā nemācīt aprēķināt laukumu mistiskam tainstūrim, bet likt pavisam konkrēti izrēķināt, cik tapešu ruļļu celtniecības preču veikālā jāpērķ, ja gribi izremontēt savu istabu, un cik daudz naudas tam nāksies tērēt. Kompetencēs balstīta izglītība nosaka, ka skolēniem ir svarīgi apgūt to, kas patiešām nepieciešams dzīvē, lai viņi spētu piemēroties mainīgajiem dzīves apstākļiem, un ir skaidrs, ka tas prasa patiesu mainīšanos arī no pedagogu puses. To, kāds ir ceļš pretī pārmaiņām izglītības sistēmā, pētījām arī mēs, reģionālo laikrakstu žurnālisti.

Redaktore ANDA PŪCE

Reģionālo laikrakstu pielikums

Nr.8

Kurzemes Vēstis Auseklis Talsu Vēstis STARS Kurzemnieks Zemgale Saldus Zeme Druva Liesma

Uzmanības centrā skolēna izaugsme

Sasniedzamie rezultāti – šo vārdu savienojumu turpmāk, visticamāk, dzirdēsim aizvien biežāk, runājot par jauno izglītības saturu un pieeju, ko septembra beigās nodeva sabiedriskai apspriešanai un ko no nākamā mācību gada pakāpeniski ievieš visās formālās izglītības pakāpēs, proti, no pirmsskolas līdz pat vidusskolai.

Pedagogi jau eksperimentē

Jaunā kompetencēs balstītā mācību modeļa mērķis ir nodrošināt mūsdienīgu izglītību, kas bērnos attīstītu spēju kompleksī lietot zināšanas, prasmes un attieksmes, lai viņi spētu risināt problēmas reālās dzīves situācijās. Ja pašreizējā izglītība pamatā koncentrējas uz uzdevumiem, kas prasa spēju atcerēties vai rīkoties pazīstamās situācijās, tad jaunajā modelī uzsvars likts uz prasmi īstenot savas ieceres jaunos apstākļos, kas ir ļoti būtiski, ņemot vērā mūsdienu pasaules straujo mainīgumu. Gada sākumā notikušajā Pasaules ekonomikas forumā tika lēsts, ka 65% no bērniem, kas šobrīd uzsāk skolas gaitas, strādās profesijās, kādas pagaidām vēl nemaz neeksistē. Tāpēc, kā par reformas nepieciešamību izteicies izglītības un zinātnes ministrs Kārlis Šadurskis, “lai cik skumji tas būtu, jāmācās būs visu mūžu”.

Skolotājiem jaunās reformas dēļ nu tiešām nākas apgūt daudz jauna un rast risinājumus problēmām iepriekš nebijušā situācijā. Šobrīd publiskajā telpā uzvirto karstas diskusijas par šīs reformas lietderību, ieviešanas tempu, informācijas trūkumu. Tās gan galvenokārt izskan no skolotāju puses. To var saprast, ņemot vērā, ka izglītībā kaut kas tiek reformēts ik gadu, un tas noteikti nogurdina. Taču šajā gadījumā uzsāktā reforma ir nepieredzēti vērienīga, tāpēc neskaidribo ir ļoti daudz.

Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība (LIZDA)

Foto – Lāsma Reimane

Kuldīgas Centra vidusskolas skolēni labprāt atsaucas skolotāju piedāvājumam strādāt citādāk, nekā bija ierasts viņu vecākiem. Reforma sola, ka pārmaiņas skars ikvienu vecumu, bet vieni no pirmajiem jaunās mācību metodes pielietos tieši sākumskolas audzēkņi.

Dati no pēdējā PISA pētījuma (2015. gads) par skolēnu sniegumu dabaszinātnēs, matemātikā un lasītprasme

	Dabaszinātnes (vidējais punktu skaits)		Lasītprasme (vidējais punktu skaits)		Matemātika (vidējais punktu skaits)		Skolēni ar izcilu sniegumu vismaz vienā no 3 jomām (2015)	Skolēni ar ļoti zemu sniegumu visās 3 jomās (2015)
	2012	2015	2012	2015	2012	2015		
Vidēji OECD valstīs	494	493	494	493	491	490	15,3%	13%
Latvijā	490	489	486	488	482	482	8,5%	10,3%
Igaunijā	532	534	510	519	518	520	20,4%	4,7%
Lietuvā	478	475	470	472	480	478	9,5%	15,3%

ir apkopojusi galvenos jautājumus, kas uztrauc tos pedagogus, kuri jau tagad Latvijas 100 pilot-skolās aprobežē jauno izglītības modeli. Lai gan reformas ieviešanai tiek tērēti gandrīz 14 miljoni eiro, tomēr skolotājiem, kuri iesaistījušies aprobācijā un tam papildus saviem ikdienas pienākumiem veltī ļoti daudz laika un

darba, nekā netiek apmaksāts. “Skolotāji, protams, to dara un darīs, bet nav pareizi izmantot skolotājus, kuri jau atkal strādās paši sava entuziasma dēļ,” norāda LIZDA priekšsēdētāja Inga Vanaga. Tāpat problēmas esot ar apmācību trūkumu – projekta ietvaros apmācīts tikai 6000 pedagogu, kamēr pārējie 27 000 būs

spiesti mācīties no sava kolēģa. “Cik ļoti šim kolēģa stāstījumam var uzticēties, ņemot vērā, ka katram ir savas uzveres īpatnības,” jautā I. Vanaga. Pārsteidzot arī tas, ka netiek speciāli strādāts ar pedagoģijas pēdējo kursu studentiem, kas nākamajos gados ienāks skolās kā jaunie skolotāji,

Skola nav cirks

Kuldīgas Centra vidusskolas skolotāja Indra Tīrums ir viena no tiem pedagogiem, kam jau ir dota iespēja apgūt jauno izglītības modeli. Viņu aicinājām uz sarunu, lai gūtu priekšstatu par reformas galvenajiem aspektiem un to, kā sokas ar to ieviešanu. Kopumā skolotāja ir noskaņota pozitīvi: ja viss izdosies, kā plānots, reforma ļaus labāk iemācīt bērniem domāt un, galvenais, uzņemties atbildību par savu darbu. Šobrīd viņa galveno uzmanību pievērš lasītprasmes attīstībai, jo tā esot pamatā visam mācību procesam – runa neesot par mehānisku lasīšanu, bet gan prasmi strādāt ar tekstu, kas ietver spēju uztvert informāciju, to pielietot, no visa izlasīt prast izcelt galveno.

»»Ipp

Maija Jankovska

Uzmanības centrā skolēna izaugsme

Foto – Lāsma Reimane

Skolotāja Indra Tiruma uzskata, ka pretestība no skolotāju puses ir saprotama, bet ir arī daļa skolotāju, kas ar prieku uztver to, ka pārmaiņas beidzot ir sākušās.

»1.lpp

Ielūkojoties skolotājas Tirumas klasē, viss izskatās gluži ierasti – soli sarindoti kārtīgās rindās un vērsti tāfeles virzienā, kur atrodas arī skolotājas galds. Lai gan ir dzirdēts, ka jaunajā pieejā atšķirsies arī klases iekārtojums, skolotāja norāda, ka tas esot mediju radīts stereotips, jo neesot gluži tā, ka turpmāk skolotājs vairs klases priekšā

nestāvēs un bērni strādās tikai grupās. Protams, grupu darbs mācību procesā tikšot izmantots daudz biežāk nekā līdz šim, taču nevajadzētu iedomāties, ka jaunās reformas būtība ir panākt, lai gan ir dzirdēts, ka jaunajā pieejā atšķirsies arī klases iekārtojums, skolotāja norāda, ka tas esot mediju radīts stereotips, jo neesot gluži tā, ka turpmāk skolotājs vairs klases priekšā

UZZIŅAI

Reformas ieviešanas laika grafiks paredz, ka

- šajā mācību gadā sākas mācību pieejas un satura publiska apspriešana un tiek sākta mācību un metodisko līdzekļu izstrāde. Jaunā mācību satura un mācīšanas pieejas ieviešana notiek 100 pilotskolās visā Latvijā.
- nākamgad plānots izveidot mācību līdzekļu vietni un turpināt pēctecīga mācību satura un mācīšanas pieejas ieviešanu skolās. 2018./2019. mācību gadā paredzēts to ieviest pirmsskolās un pirmajās klasēs.
- 2019./2020. mācību gadā mācību pieeju ievieš 2.,4.,7.,10. klasē.
- 2020./2021. mācību gadā – 3.,5.,8.,11. klasē.
- 2021./2022. mācību gadā reforma tiks pabeigta, ieviešot mācību pieeju arī 6., 9. un 12. klasē.

šā, un jāļauj saprast, kā to visu izmantot,” pārliecinoši nosaka skolotāja.

Par galveno pārmaiņu jaunajā mācību modeli skolotāja min orientāciju uz sasniedzamajiem rezultātiem jeb uz to, ko mācību procesā ir apguvis skolēns. “Visi manis sagatavotie uzdevumi un stundas gaita tiek veidoti tā, lai nonāktu pie šī sasniedzamā rezultāta. Tā ir būtiska pārmaiņa, jo līdz šim mēs reizēm nepado-mājām, ko tieši iegūš skolēns, bet mājām mācīšanas pēc,” stāsta I. Tiruma. Lai ilustrētu plānoto akcentu maiņu, viņa min stundu, kurā 3. klases skolēni mājās par vitamīniem. Stundas sasniedzamais rezultāts bija palīdzēt bērnam saprast, cik svarīgi ir uzņemt organismā dažādus vitamīnus un kur tos var iegūt. Lai pietuvinātu mācīto reālai situācijai, skolotāja piedāvāja bērniem analizēt pati savu pusdienu porciju, liekot viņiem noteikt, kādus vitamīnus viņa ar šo ēdienu ir uzņēmusi. “Galvenais jau nav panākt, lai bērni iemācās, ka ir tādi A, B, C un D vitamīni, bet gan to,

kāpēc šie vitamīni ir svarīgi un ar kādiem pārtikas produktiem tos var uzņemt organismā.”

Uztrauc mācību materiālu trūkums

Minētā mācību stunda bija atklāta – uz to tika aicināti arī citi pedagogi, lai novērotu un analizētu, kā jaunais mācību modelis varētu izskatīties praksē. Atnākušajiem kolēģiem esot radies jautājums, cik ilgs laiks bijis nepieciešams, lai sagatavotu visus stundā izmantotos materiālus. “Man bija jāsaprot, ka sāku gatavoties jau nedēļu iepriekš. Protams, šī bija īpaša stunda, bet arī ikdienā man visi vakari pāiet, gatavojoties nodarbībām, tāpēc ģimene jau sāk tā šķībi uz mani skatīties,” atzīst I. Tiruma. Tieši materiālu trūkums ir tas, kas šobrīd ļoti apgrūtina viņas darbu, jo pašai nākas vēltīt ļoti daudz laika, lai no dažādām mācību grāmatām un interneta resursiem atlasītu informāciju, ko izmantot stundās. Daļai pilotskolu pedagogu tiek nodrošinātas spe-

ciālas apmācības, arī I. Tiruma tās apmeklē, tomēr, viņasprāt, ar tām nepietiek. “Braucot uz kursiem, es saprotu tās lielās lietas un to jēgu, bet man neiedod instrumentus, ko es varu likt lietā.” Skolotāja ļoti cer, ka jaunajā modelī, nosakot slotdzi, tiks ievērojami samazināts kontaktstundu skaits, lai varētu tām pilnvērtīgi sagatavoties.

Vērtējot, kā skolotāji kopumā uztver jauno modeli, I. Tiruma norāda, ka attieksme ir dažāda: “Jebkuras reformas ir saistītas ar grūtībām, jo pašam nākas mainīties, turklāt ir arī ļoti daudz jādara. Tāpēc pretestība no skolotāju puses ir saprotama. Bet ir arī daļa skolotāju, kas jauno kompetenču pieeju jau savā darbā īsteno un ar prieku uztver to, ka pārmaiņas beidzot ir sākušās.” Tomēr ar katra skolotāja individuālo ieguldījumu vien nepietiks, lai labās idejas izdotos veiksmīgi iedzīvīnāt. Reformas paredz piešķirt skolām lielāku brīvību attiecībā uz skolas darba organizāciju. Jaunais standarts noteiks sasniedzamos rezultātus, bet ne to, kā pie tiem nonākt. Līdz ar to lielāka atbildība būs skolu vadībai, kuras uzdevums būs nodrošināt vienotu mācību procesa virzību, lielāks uzsvars tiks likts uz skolotāju sadarbību, lai savā starpā vienotos, kā kopīgiem spēkiem skolēnus virzīt uz sasniedzamajiem rezultātiem. Izšķirošs būs arī vecāku atbalsts, jo mācību process nesākas un nebeidzas tikai mācību stundā. Visbeidzot jāminās būs arī pašam skolēnam, kļūstot atbildīgākam, jo tikai tādējādi iespējams gūt labumu no jaunās mācību pieejas.

Maija Jankovska

Vecākus pārmaiņas nebaida

Zanes un Artūra Lašu ģimenē aug dviņi Gustavs un Elizabete.

Abi bērni mās Kūdiņas Centra vidusskolas 3. klasē, kurā šajā mācību gadā tiek aprobēts jaunais kompetencēs balstītais izglītības modelis. Galvenā pārmaiņa, ko vecāki ir novērojuši, – bērniem vairs neesot jāstaipa smaga skolas soma, kas pilna ar mācību grāmatām. Tās tagad stāv skolā plauktā, un bērni pamatā strādā ar dažādām darba lapām. Stundās daudz tiekot rādīts uz tāfeles un lielā ekrānā. Arī pašiem bērniem ir jāmeklē informācija – nav vairs konkrētajā grāmatā “jāizlasa tas teksts, jāizpilda šis uzdevums, jāatbild uz tiem jautājumiem”, stāsta vecāki.

Pamanīts arī tas, ka dažādos mācību priekšmetos apgūtais saturs tiek integrēts – lasīšanā strādā ar tekstu, ko pēc tam analizē latviešu valodā, arī matemātikā no tā tiek paņemti kaut kādi skaitļi. Vecāki apzinās, ka skolotājam prasa milzu pūles to visu

Zane un Artūrs ar bērniem Elizabeti un Gustavu un četrkājaino ģimenes locekli Bellu. Lašu ģimene par gaidāmajām pārmaiņām skolā priecājas, nevis bažijas.

Foto - Maija Jankovska

jēgpilni salikt kopā, bet rezultāts, viņuprāt, esot labs. Runājot par līdzšinējo pieeju izglītībā, Zane un Artūrs nav īsti apmierināti ar to, kādi skolēni iznāk no skolām.

Viņuprāt, esošā izglītības sistēma audzinot patērētāju sabiedrību, kas izvēlas taisnāko ceļu, vieglāko variantu, bet, tiklīdz jāpaskatās pa labi vai pa kreisi, tā

UZZIŅAI

Jaunie izglītības principi:

- **Augsti mērķi visiem**
Katra skolēna potenciāla attīstība atbilstoši individuālajiem apstākļiem un vajadzībām.
- **Izglītība ir iekļaujoša**
Skolēnu etniskā, spēju, talantu u.c. daudzveidība tiek atzīta un augstu novērtēta.
- **Skolēna pašvadīta mācīšanās**
Skolēni paši uzņemas atbildību par mācīšanos, veido patstāvīgas mācīšanās ieradumus mūžizglītībai.
- **Personisks nozīmīgs saturs un process**
Mācības ir personiski nozīmīgas skolēniem, tās saistās ar viņu ikdienas dzīvi, palīdz pieņemt lēmumus par savu dzīvi.
- **Starpdisciplināra pieeja**
Vispusīga un jēgpilna izglītība, sasaistot dažādus priekšmetus un prasmes reālu problēmu risināšanai.
- **Orientācija uz nākotni**
Skolēnus rosina interesēties un iesaistīties kopienā, valstī un pasaulē notiekošajos procesos un raudzīties nākotnē.

Avots: “Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts”; Skola 2030

neko vairs nevar. “Protams, daļa skolēnu jau ir gudri un cenšas mācīties arī esošajos apstākļos, taču liela daļa līferē un neko nemāk, un to puzzle kopā paši nevar salikt.”

Jaunā mācību satura un pieejas aprakstu dviņi vecāki paši nav pētījuši – ja vēlas kaut ko uzzināt, tad labāk aprunājas ar

skolotāju. Viņuprāt, apraksts kalpo tikai kā liela karte, ko izmantot darbā: “Pat ja kaut kas tur nebūs tik labi uzrakstīts, un kļūdas būs vienmēr, tomēr tas lielākais darītājs būs skolotājs, un, kā tas modelis ieviesies, būs atkarīgs tikai no skolotāja.”

Maija Jankovska

Izglītības reformā līdzdalīgi

Kamēr Talsu pusē joprojām ir arī skolas, kuras ar bažām raugās uz iecerētajām pārmaiņām izglītības jomā, Talsu 2. vidusskola tām pagājusi solīti pretī, labprāt piedaloties Valsts izglītības satura centra īstenotajā projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā", lai nebažītos, bet būtu starp tiem, kuri jauno izglītības modeli veido.

Sarunā tiekos ar Talsu 2. vidusskolas direktora vietniecēm izglītības jomā – Eviju Ozolu, Ivetu Rorbahu un Lieni Katlapu. Viņas ir pārliecinātas, ka skola izvēliesies pareizo ceļu. "Ja gribam pārmaiņas, jāiesaistās! Labāk ir paust savu viedokli, nevis gaidīt, kad uzbūvēs gatavu modeli, un pēc tā strādāt. Pasaule mainās, mēs maināmies – nevaram palikt tur, kur esam šodien," atgādina L. Katlapa. "Gribas teikt, ka tā ir mūsu skolas tradīcija – vērst uzmanību uz jauninājumiem, ko mācību procesā varam ieviest. Šo apziņu vēlamies nodot pārējiem skolotājiem – ka arī viņi ir līdzdalīgi šajā procesā, ko sauc par izglītības reformu," atzīst I. Rorbaha. Projekta tieši iesaistīta puse skolotāju, otrai pusē piedaloties neformāli, tāpēc noteikša šis attiecas uz visiem, veidojot kopīgu virzienu.

Talsu 2. vidusskola piedalās gan sākumskolas, gan pamatskolas un vidusskolas aprobācijas grupā, un direktora vietnieces izglītības jomā atzinīgus vārdus veita skolotāju apmācībā, ko nodrošina dalība projektā. Tās sniežot apliecinājumu, ka skolotāji savā profesionālajā darbībā dodas pareizajā virzienā, stiprinot komandu, uzturot sadarbību starp dažādu mācību priekšmetu skolotājiem, mudinot ģenerēt idejas un kopīgi iesaistīties darba plānošanā. "Komanda sanāk kopā, analizē, kas ir bijis, kur esam tagad, kur jāvirzās, lai būtu vēl labāk, un tad strādā pie izvērztajiem uzdevumiem," stāsta L. Katlapa.

I. Rorbaha un E. Ozola projektā ir arī ekspertes standarta un programmu izstrādē, viņas

Foto – Elīna Lāce

Kamēr daļa skolu vēl tikai cenšas saprast, ko ietvers jaunais izglītības modelis, citas izvēlējušās piedalīties tā veidošanā.

uzsver, ka apmācībās neviens nedod gatavu recepti, pasakot, ka turpmāk būs jādara tā un ne citādi. "Katrai skolai tiek piešķirta autonomija domāt tieši par savu situācijai piemērotāko modeli: mums šobrīd vajag šādi! Citai skolai ir tā, kā der viņiem! Esam pārāk pieraduši, ka mums priekšā noliek kaut ko gatavu,

bet te iedod ideju, pasaka uzdevumu, rosina domāt," salīdzina E. Ozola. "Tiek iedots virziens, bet ceļš uz to jāmeklē pašam, liekot lietā savas kompetences," skaidro I. Rorbaha.

Domājot par caurviju prasēm, kas vieno visus mācību priekšmetus, šī skola izvēlējusies divas: sadarbību un paš-

vadību. "Akcentējam sadarbību skolotāju vidū, skolēnu vidū, skolotāju, skolēnu un vecāku vidū, sabiedrībā un vietējā kopienā. Tas ir ļoti plašs spektrs, kas ietver arī mūsu sadarbības partnerus ārpus Latvijas. Savukārt pašvadība ir atbildība un līdzdalība mācību procesā, ievērojot akcentu pārbīdi, ka arī skolēns ir iesaistīts zināšanu apguvē. Skolotājs nav vienīgais, kurš māca. Viņš palīdz skolēnam mācīties, bet skolēnam pašam ir jāsaprot mērķis un jāprot virzīt savu mācīšanos. Teorētiski tas būtu tikai normāli, bet praksē tas ir izaicinājums. To, ka bez pašvadības spējas nevaram iztikt, redzam pieauguša cilvēka dzīvē. Tāpēc ir svarīgi skolēnam šīs prasmes iedot jau skolā," uzsver I. Rorbaha.

"Mums visu laiku jādomā par to, kāds skolēns būs, pabeidzot skolu. Šobrīd runā par situāciju, ka pirmklasniekiem, kuri tagad uzsāk mācības, profesijas lielākoties vēl nemaz nav radītas. Tāpēc ir svarīgi sagatavot skolēnus kļūt par tādiem pieaugušiem cilvēkiem, kuri saprot, ko darīt ar to zināšanu bagāžu, kas viņiem ir," secina E. Ozola.

Elīna Lāce

Skolas soli palikuši pagātnē

Ekspertu atzinību joprojām izpelnās Somijas izglītības sistēma, kas tiek dēvēta par vienu no labākajām pasaulē. Tam, ka izglītības kvalitāte šajā valstī ir augsta, piekrīt arī trīs bērnu tētis Alekss Hārtela no Seinejoki un mazliet iepazīstina ar savu kā skolēnu vecāka pieredzi.

Klase Toukolanpuistonas skolā Somijā. Tajā ir tikai daži un bērni mācās, sēdēdami, kur katrs grib.

"Vai nu mēs mācāmies dzīvē, vai eksāmeniem. Mēs izvēlamies pirmo" – tā skan Somijas skolā izglītības devīze. Obligātā izglītība Somijā ir deviņus gadus – līdz 9. klasei. Skolā bērns parasti sāk iet septiņu gadu vecumā. Tomēr, ja mazais cilvēks vēl nav pietiekami attīstījies un gatavs šādam solim, viņš to drīkst darīt gadu vēlāk. Pirmsskolas apmācība sākas sešu gadu vecumā.

"Mācīšanas metodes mūsdienās atšķiras no laika, kad es biju bērns. Mēs mācījāmies, sēžot solos, bet tagad ir tādas skolas, kur klasēs solu nav vispār vai ir tikai dažī. Skolēni var strādāt, piemēram, gulēt uz grīdas. Un starp nodarbībām vai stundu laikā izpildīt vingrinājumus," stāsta Alekss. Ilustrācijai viņš atsūta fotogrāfiju, kurā dažī bērni četrrāpus uz sporta zāles grīdas pilda uzdevumus darba burtiņās, bet citi lēk pa batutiem, skrien pa zāli un darbojas uz vingrošanas paklājiem. Tādā skolā 2. klasē mācās arī Aleksa jaunākais dēls Maks. Meita, 13 gadus vecā Jūlija, arī sākumā mācījies Toukolanpuistonas skolā, taču nu mainījusi mācību iestādi. "Tur ir

tikai pirmās četras klases," paskaido tētis. Jaunākais dēls Benjaminis skolā vēl neiet – viņam ir seši gadi.

Seinejoki mācību iestādes lieto skolvadības sistēmu "Helmi". "Es varu ielogoties un apskatīt sava bērna grafiku un tuvojošos pārbaudījumus. Tāpat man tiek atsūtītas ziņas par pasākumiem vai to, ka mans bērns nav izpildījis mājasdarbus," pasmaida Alekss, un top skaidrs, ka tas līdzinās Latvijā plaši lietotajai e-klasei. Ar skolotājiem var sazināties sistēmā, taču iespējams arī tiešs kontakts – vecākiem pieejami gan pedagogu tālrunu numuri, gan e-pasti.

Sistēmā redzams, ka Jūlijas skolas diena sākas pulksten astoņos un beidzas ar diviem vai trijiem pēcpusdienā. Katra nodarbība ilgst 45 minūtes, ir 15 minūšu garas pauzes. Pēc ceturtais stundas ir pusstundu garš starpbrīdis. Ir mācību priekšme-

ti, kas salikti blokos pa divi, taču ne visi. Maksam stundas reizēm sākas astoņos, reizēm desmitos. Atkarībā no tā mainās arī laiks, kad otrklasnieks dodas mājās. Katru dienu viņam ir četras dažādas stundas. "Helmi" piedāvā arī sadāļu "Mājasdarbi", tāpēc tas ir mīts, ka Somijā bērniem tos vispār neuzdod. Ja skolotājs redz vajadzību, to var darīt.

Jau no pirmajiem skolas gadiem bērniem tiek organizēti pārbaudes darbi. Daži ir nelieli, piemēram, lai noskaidrotu, cik labi skolēns apguvis reizināšanu, kāds ir viņa vārdu krājums svešvalodā. Vidusskolā pārbaudījumu ir vairāk. Tiem var vēlēties par visu nedēļu. Un var būt arī vairāki pārbaudes darbi nedēļas laikā, piebilst Alekss.

Vērtējot Somijas izglītības sistēmu, Alekss saka – laba lieta ir tā, ka skolotāji ir ļoti izglītoti un profesionāli. Tāpat arī tas, ka skolēniem pieejama bezmaksas

Alekss Hārtala ar saviem dēliem – sešus gadus veco Benjaminu un deviņgadīgo Maksu.

Foto no personiskā arhīva

izglītība un arī pusdienas. Skolēni, kuriem ir mācīšanās vai cita veida grūtības, saņem īpašu atbalstu. Tas nodrošināts arī deviņgadīgajam Maksam. Viņš 2. klasē mācās jau otro gadu. "Viņam ir koncentrēšanās grūtības un nepieciešams papildu atbalsts," skaidro tētis. Dēls saņem palīdzību, ja tiek apgūtas sarežģītākas lietas, viņam tiek nodrošināti arī citi atbalsta pasākumi. Ja vien vēlas, Maks stundās drīkst lietot ausu aizsargus, tas ļauj koncentrēties matemātikas aprēķiniem vai citām mācībām. Maksam, tā-

pat kā citiem bērniem ar šādiem mācību traucējumiem, palīdz speciālais skolotājs. Šāda speciālista palīdzība nodrošināta arī tiem, kam grūtības sagādā kāds konkrēts mācību priekšmets.

Bet jautāts par Somijas izglītības sistēmas minusiem, Alekss min aizvien pieaugošo skolēnu skaitu klasēs. "Tik daudz bērnu uz vienu skolotāju!" viņš saka un piebilst, ka, par laimi, tā pagaidām vēl nav liela problēma skolās, kur mācās viņa bērni.

Izē Škietniece

Skolotājam jāatceras sevi bērībā

Motivēts skolēns ir ikviena skolotāja sapnis. Bet to, kas skolēna acīs ir sapņa stunda un skolotājs, mēs vaicājam Madonas pilsētas vidusskolas skolniekiem un skolniecēm.

“Interesanta stunda ir tā, kurā skolotājs ir ne pārāk stingrs un ne pārāk mīļš – lai viņš atrod vidusceļu. Jo, ja skolotājs būs pārāk mīļš, skolēni izlaidīsies, bet, ja pārāk stingrs, nejutīsies labi. Katram no mums ir atšķirīgi talanti. Stunda būs interesanta, ja tajā varēs iesaistīties. Piemēram, dabaszinībās gribētu veikt eksperimentus, latviešu valodā – uzdot mīklas, stāstīt teikas, zīmēšanā zīmēt darbus konkursiem. Vēl skolotājam jāatceras, kāds viņš pats bija bērībā, un jādara tā, kā viņš to vēlējas,” mums sacīja **piektklasnieks Jāzeps Jaujēniēks**.

Sintija Beitāne, 8. klases skolniece: “Lai mācību stunda būtu interesanta, skolotājiem ir ne tikai jāstāsta mācību viela, bet arī jāaudzina jautājumi, jāparādā vai jāizstāsta piemēri no dzīves. Turklāt pēc iespējas vairāk stundā jāiesaista skolēni.

Jāzeps Jaujēniēks iesaka skolotājam atcerēties, kāds viņš pats bija mazs.

Man vislabāk patīk strādāt grupās vai pāros, jo tad var uzzināt citu vienaudžu viedokļus, kurus var apstrīdēt vai papildināt. Vēl laba metode ir spēle, kas saistīta ar mācību priekšmetu. Pats galvenais, lai skolotājs būtu ieinteresēts iemācīt. Daļai skolotāju tas jau ir izdevies.”

“Izdzirdot vārdu “skola”, lielākajai daļai jauniešu pirmā doma, kas ienāk prātā, ir “garlaicīgi”, “apnicīgi” vai “neinteresanti”. Ja katrs no mums, ejot uz skolu, būtu pozitīvs, domātu labas domas un uz skolas dzīvi raudzītos ar gaišāku skatu, mēs

Sintija Beitāne pati grib iesaistīties stundā.

saprastu, ka, sēžot solā, ne tikai “piebāžam” pilnu galvu ar faktiem, kurus aizmirstam jau nākamajā dienā un nespējam atcerēties kontrol darba laikā, bet arī gūstam pieredzi un lietderīgi pavadām laiku.

Interesanta mācību stunda, manuprāt, ir tā, kurā skolotājs ir atvērts, smaidīgs un saprotošs. Šādos gadījumos skolēniem ir īpašs prieks strādāt, pievērsties mācību darbam, un mēs spējam noturēt uzmanību stundas garumā, nemaz neskatoties uz pulksteņa rādītājiem. 40 minūtes lasīt grāmatā garas rindkopas un aiz-

Martina Vītoļa neslēpj, ka 40 minūtes lasīt grāmatā garas rindkopas nevienam nav saistoši.

pildīt darba lapas vai analizēt tās mūsdienai skolēnam nav interesanti. Praktiskie darbi, interneta, video vai bilžu materiāli, dažādi salīdzinājumi un stāsti “iz dzīves” ir tas, kas uztur patīkamu gaisotni un spēj atdzīvināt jebkuru mācību stundu. Tomēr ne tikai no skolotājiem atkarīga mācību stunda. Jo atvērtāki būsim paši, jo stundas kļūs interesantākas!” mūs pārliecināja **Martina Vītoļa no 11. klases**.

Bet 11. klases skolnieks Andis Poļaks teica: “Stundu, kura ir interesanta, vada nevis skolotājs viens, bet palīgā aicina skolo-

Andim Poļakam patīk darbs lielās grupās.

Foto – Agris Veckalniņš

lētus. Skolēni iejūtas skolotāja lomā un paskaidro klasesbiedriem stundas tēmu, darbojas pāros vai mazās grupās. Katra grupa var pētīt savu tēmu un meklēt informāciju par attiecīgo tēmu, stundas beigās prezentēt to. Tādā veidā būtu iepazītas vairākas tēmas, bet ar savu tēmu skolēni būtu iepazīlušies padziļināti. Tiktu ietaupīts laiks un dota iespēja strādāt grupās, kas veicina savstarpējo komunikāciju un saskarsmi. Būtu pielietotas kompetences, un mēs labāk varētu apgūt stundas uzdevumu.”

Inese Elsiņa

Mēs tā strādājam jau sen!

Tiklīdz Izglītības un zinātnes ministrija bija noformulējusi jauno jēdzienu – kompetencēs balstīta izglītība –, skolotāji vēl raustīja plecus un gaidīja skaidrību. Tagad, kad tā tiek ieviesta, sarunās ar pedagogiem nupat notikušajos Skolotāju dienas sarīkojumos dzirdams: “Mēs tā strādājam jau sen!”

Aivars Karlsons, Draudzīgā aicinājuma Cēsu Valsts ģimnāzijas vēstures, politikas un tiesību skolotājs uzsver, ka nemaz nevarētu strādāt ģimnāzijā, ja profesionālajā darbībā nebalstītos uz kompetencēm. Mācību darbs notiek tā, lai skolā uzzinātais veidotu sasaisti ar dzīvi redzamo. Tieši šis princips – jaunieši apgūst teoriju un reizē domā, analizē, apspriežas un izdara secinājumus – liecina par mūsdienīgu izglītību. Tāds ir Aivara Karlsona un viņa Cēsu ģimnāzijas kolēģu, latviešu valodas, svešvalodu, matemātikas un citu mācību priekšmetu pasniedzēju, vērtējums.

Vēsturisko procesu saistība ar mūsdienām – šo izpratni skolotājs Aivars Karlsons trenē jauniešos ik dienu. “Mūsdienās un viduslaikos var atrast līdzības,” apgalvo pedagogs un tūlīt no-

sauc piemēru no jauniešiem rosinātās domu apmaiņas vēstures stundā. “Viduslaikos sabiedrības dalījums bija kārtās. Cenšos ievadīt sarunas tā, lai jaunieši paraudzītos, vai šodien ir tādas sabiedrības grupas, kas viena no otras atšķiras, vai nav. Sabiedrības dalījums grupās taču izpaužas arī šodien, lai arī grupas nav tik norobežotas kā viduslaikos. Dodu uzdevumu analizēt šodien redzamās izpausmes dalījumā.”

Zināšanas vēsturē skolēniem liek izdarīt secinājumus par mūsdienai sabiedrībā redzamām līdzībām ar senākiem laikiem. Vai nav tā, ka viena daļa cilvēku Latvijā var iet un iepirkties tikai zemo cenu veikalos, kamēr citi ikdienā ir cita cenu līmeņa veikalos – tirdzniecības centru – apmeklētāji? Puišiem ir vairāk zināšanu par automašīnām, un

Foto – Marta Martinsons-Kaša

Vēstures un politikas skolotājs Aivars Karlsons par savu uzdevumu uzskata mācīt jauniešiem kritisko domāšanu.

skolotājs Jaujēniēks viņiem aizdomāties, savā starpā noskaidrot, ka cilvēki dalās grupās kaut vai pēc tā, ar kādas klases automašīnu var atļauties braukt.

“Loģiskā sapratne par lietu kārtību,” – tā ir kompetence,

kurā pedagogs ikdienā sniedz vecāko klašu skolēniem gan Cēsis, gan Vecpiebalgā. “Man bija viegli pieņemt pārmaiņas, varu brīvāk un neatkarīgāk skatīties uz procesiem sabiedrībā, jo skolā strādāju desmit gadus, pirms

tam esmu strādājis citās jomās, bijis arī dažādu līmeņu vadītājs. Tagad, mācot politiku un tiesības, priekšmetu sasaistu ar praktiskām lietām – darba attiecības ir aprakstītas teorijā, es palīdzu saprast, kā tās veidojas praksē. Vai vienmēr tiek slēgti darba līgumi, kā samaksā algu par darbu. Esmu ar pieredzi, dodu reālus piemērus, ko kopīgi izanalizējam.”

Politikā un tiesībās skolotājs mēdzot piemēriem izmantot preses rakstus no laikrakstiem, kuri mēģina ietekmēt lasītājus. “Lasām un analizējam – kas tas par uzdevumu, kur publicēts, kurā lappusē ielikts raksts, kāpēc parādījies tieši šajā laikā, ar ko pazīstams raksta autors,” skolotājs stāsta, kā politikā un tiesībās jaunieši var apgūt arī medijpratību. “Jauniešiem mācu ieraudzīt piemērus, kā nekritiskus lasītājus var ietekmēt, cik svarīgas ir lasītāja prasmes vērtēt izlasīto. Tā ir kritiskā domāšana. Tikpat kritiski jauniešiem jānovērtē interneta vietnēs un sociālos tīklos iegūtā informācija.”

Mairita Kaņepe

Pielikuma izdošanu finansē Valsts Kultūrkapitāla fonds

Projekts “Reģionālo mediju spēks”, nr.2017-1-STP-M11006-P
Mērķprogramma “Atbalsts medijiem sabiedriski nozīmīga satura veidošanai”
Projekta iesniedzējs: SIA “Kurzemes Vārds”
Projekta partneri: SIA “Jaunais kurzemnieks”, SIA “Cēsu Druva”, SIA “Imanta info”, SIA “Izdevniecība Auseklis”, SIA “Saldus Zeme II”, SIA “Laikraksts Stars”, SIA “Talsu Vēstis”, SIA “Firma Zemgale” un SIA “TV Kurzeme”

Publikācijas sagatavojuši reģionālo izdevniecību štata žurnālisti un fotogrāfi.
Projekta vadītāja un pielikuma redaktore: Anda Pūce t.63422366, anda@kurzemes-vards.lv
Izplatīts kā laikraksta “Stars” bezmaksas pielikums
Iespiests SIA “Latgales drukā” tipogrāfijā Rēzeknē, Baznīcas ielā 28.
Tirāža – 4100 eksemplāri.